

Skåland, B. & Koskinen, T. (2025). Vold mot lærere. I P. B. Grande & O. O. Sæle (Red.), *Vold i kulturen: Perspektiver på skole, idrett, religion, musikk, litteratur og kjønn* (s. 109–134). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa510102>

Kapittel 2

Vold mot lærere

Børge Skåland og Tonje Koskinen

Sammendrag: Dette kapitlet ser nærmere på fire ulike saker om voldsutsatte lærere og den manglende støtten systemet gir. Alle sakene har vært gjenstand for domstolsprøving. Her er det påfallende hvor forskjellig fagdommerne og meddommerne vurderer alvorlighetsgraden av/i det den enkelte lærer har vært utsatt for. Det reiser flere prinsipielle spørsmål knyttet til læreres særskilte rettsvern etter straffeloven § 265, som gir særskilt vern mot trusler, og § 286, som gir særskilt vern mot vold. En kan spørre seg hvor reelt vernet i realiteten egentlig er. Funnene i disse fire sakene viser en omfattende mangel på støtte. Terskelen for at «vernebestemmelsene» trer i kraft, anses som høy.

Lovgiverintensjon ved «vernebestemmelsene» er en lav terskel. Nærmere forklart så innebærer det at det foreligger brudd på bestemmelsen på forsøksstadiet, se Ot.prp. Nr. 22 (2008–2009) s. 424. En elev som prøver å sparke en lærer i undervisningssituasjon, men av ulike grunner bommer, har overtrådt terskelen.

I kapitlet fremkommer det at vold mot lærere er både et omfattende problem og et sterkt økende problem. Både fagforening og skoleeier uttrykker bekymring for problemet. Forfatterne presenterer noen enkeltskjebner hvor lærere har blitt krenket og voldsutsatt. Gjennom dommene/sakene ser vi at det menneskelige aspektet ved denne voldsformen får store yrkesmessige og private omkostninger.

Funnene våre viser dessverre at det strafferettslige vernet ikke er reelt. Dommene peker på at det er håndhevingen av regelverket, og ikke regelverket i seg selv, som er problemet. Manglende forståelse, støtte og kunnskap om hvor alvorlig volds- og trusselepisoder blir for den enkelte voldsutsatte lærer, er gjennomgående.

Nøkkelord: voldsutsatte lærere, voldsdommer, straffeloven, manglende strafferettslig vern

Abstract: This chapter looks at four different cases of teachers subjected to violence and the lack of support from the system. All cases were subject to judicial review. It is striking how differently the professional judges and fellow judges assess the severity of what the individual teacher was exposed to. This raises some fundamental questions about the special legal protection afforded to teachers under sections of the Criminal Code. One may wonder how real this protection actually is. The findings in these four cases show that it is largely lacking.

The threshold for the «protective provisions» to come into force is considered high. The intention of the legislator with the «protective provisions» is a low threshold. More specifically explained, this means that a breach of the provision occurs at the attempt stage. A student who attempts to dismiss a teacher in a classroom situation but misses the mark for a variety of reasons has flagrantly violated the provision, see Ot.prp / NOU.

It is clear from this chapter that violence against teachers is both a widespread and a rapidly increasing problem. Both the union and the school owner express concern about the problem. The authors present some individual cases in which teachers have been assaulted and subjected to violence. Based on the judgments/cases, we see that the human aspect of this form of violence comes at great professional and personal cost.

Unfortunately, our findings show that protection under criminal law does not really exist. The judgments indicate that the problem lies in the enforcement of the rules and not in the rules themselves. A lack of understanding, support, and knowledge about how serious episodes of violence and threats are for the individual violated teacher are consistent aspects that characterize the teachers' experiences, here documented through the legal system.

Keywords: teachers exposed to violence, violent judges, criminal law, lack of criminal law protection

Innledning

Daglig skjer det 100 krenkelser mot skoleansatte i Norges 20 største kommuner, inkludert vold og trusler (Vedvik, 2023c). I samme artikkel oppgis at det kom inn over 20 000 avviksmeldinger om vold, trusler og avvik i 20 av Norges daværende 356 kommuner. I en nyere artikkel kommer det frem at dette tallet er økt med 30 % fra året før, og at det i de største 20 kommunene kom inn 26 000 avviksmeldinger (Vedvik, 2024). Dette sier noe om omfanget. Eksempler på vold som oppgis i artikkelen, er kvelertak, spyting, slag, spark, forsøk på å bli skallet ned, verbale trusler, trakassering, kloring, bitt, dytt, bruk av gjenstand eller våpen og opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet. Hovedverneombud i Oslo, Dag Martin Vikheim, mener at antall saker som meldes politiet, mest sannsynlig er for lavt (Vedvik, 2024).

En nyere undersøkelse blant Utdanningsforbundets medlemmer viser at antall lærere som utsettes for fysisk vold fra elever de siste 12 månedene, har økt fra 24 % i 2018 til 45 % i 2024 (Eidset, 2024, s. 9). Dette er en foruroligende stor økning på bare seks år, og spesielt stor har økningen vært blant lærere på 1.–4. trinn. Bak disse tallene ligger det mange enkeltskjebner blant lærere. Vi vil senere presentere fire eksempler hvor elever og tidligere elev har påført lærere ulike krenkelser og vold via gjennomgang av rettssaker.

Mye av forskningen på vold og krenkelser mellom elever har skjedd hvor systematisk vold i form av mobbing er i fokus (Lund & Helgeland, 2020; Roland, 2014). Ulike programmer har vært iverksatt i norsk skole, hvor to norske forskere, Olweus og Roland, er sentrale. Olweus sitt antimobbeprogram er internasjonalt anerkjent som et svært effektivt program (Jantzer et al., 2022). En nyere artikkel finner at mobbing helt nede i 1. klasse har stor senskadeeffekt på både mobber og mobbeutsatte elever i form av kriminalitet, selvmordsforsøk og depresjon (Bettencourt et al., 2023). Trass i bruk av ulike vitenskapelige baserte antimobbeprogram viser nyere tall i Norge at mobbing i skolen ikke har blitt redusert, men øker (Kunnskapsdepartementet, 2023).

Selv om mobbing og vold elever imellom er et svært alvorlig og økende problem, vil vi i dette kapitlet fokusere på vold som elever utøver mot lærer. Vold som lærere utøver mot elever, vil ikke bli inkludert. Vold fra lærere mot elever er en variant som ikke har fått mye oppmerksomhet og som trenger mer forskning, men tas ikke opp her. En aktuell problemstilling i denne sammenhengen er endring av opplæringsloven med innføring av krenkelsesparagrafen, i 2017. Bestemmelsen det vises til, er paragraf 12-5 i opplæringsloven (2023), tidligere 9A-4 i opplæringsloven (1998). Dette punktet har forårsaket mye støy og blir ofte oppfattet som en elevs subjektive opplevelse har definisjonsmakt for når en krenkelse har funnet sted. I denne sammenhengen forstår vi krenkelse som en form for vold. Vi viser her til Becks definisjon av vold som forsøk på å reforhandle maktrelasjonen (Beck, 2011).

Bestemmelsen har ført til en rekke uforutsatte hendelser i skolen. Lærere uttrykker at de opplever avmakt i denne sammenhengen og at det har skjedd en maktforskyvning i skolemiljøet. En voldsutsatt lærer som det vises til senere i kapitlet, Vegar Hansen, uttaler i den sammenhengen at trass i faktorer som at det skal foreligge en objektiv krenkelse, fremkommer det at skolens ledelse ofte lar elevens subjektive opplevelse av en situasjon legge premisset for om en krenkelse faktisk har forekommet.

En tredje variant av vold i skolen er hvor elever utsetter lærere og andre ansatte for fysisk, psykisk, internett-vold og trakassering av ulik slag, som vist til over. Å kalle lærer for «jævla pedo, fittesleiker, mora-puler, hore og kuksuger» er eksempler på ord og begrep som elever rammer ansatte i skolene med.

Problemstilling

Hvordan kan fire rettssaker om lærere som har vært utsatt for vold under utøvelse av sin jobb i skolen, antyde hvor godt lærere er rettsbeskyttet?

Metode

I dette kapittelet har vi valgt en kombinasjon av casestudy og dokumentanalyse. Ved «Illustrerende casestudy» anvender vi fremgangsmåten til Grounded Theory (Charmaz, 2014).¹

Vår dokumentanalyse av fire ulike dommer suppleres med analyse av medieomtaler. Ved ett av våre fire caser er det utgitt bok om voldshendelsen (Lindh, 2022), som anvendes som tilleggskilde. I én av dommene har den ene forfatteren vært delvis til stede under rettssaken (Borgarting Lagmannsrett 2. desember, 2019). I tillegg gjennomførte førsteforfatter fire intervjuer med læreren. I den andre rettssaken (Oslo tingrett 23. januar, 2023) fulgte førsteforfatter hele saken som tilhører i rettsalen. Begge dommene gjaldt fysisk angrep fra henholdsvis elev og tidligere elev mot lærer i skoletiden og på skolens område når lærerne var på jobb.

En tredje case fikk, i likhet med de to dommene over, bred medieomtale innenfor sitt geografiske område. Hendelsen gjaldt en elev som trakasserte en lærer via en filmsnutt på internett (Innrøndelag tingrett 28. mai, 2020). Internettvold er foreløpig lite omtalt i norsk sammenheng. Flere saker i Australia førte til endring av loven Enhancing Online Safety Act, 2018, som gjelder deling av intime bilder uten samtykke. Internettvold er relevant i denne sammenhengen da tredje case som presentas nedfor, tar opp denne form for vold.

En fjerde voldshendelse dreide seg om en elev som truet lærer med pistol inne i klasserommet (Gulating Lagmannsrett, 24. mai 2024). De tre første sakene gjelder lærere som underviser i videregående skole, mens den siste omhandler ungdomsskole. Den siste saken hvor en lærer opplevde å bli truet

---

1 I artikkelen brukes Grounded Theory. Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. SAGE som startgrunnlag for analysen. Begge forfatterne leste uavhengig av hverandre de fire dommene, linje for linje, som et første trinn i analysen. Charmaz, K. & Thornberg, R. (2021). The pursuit of quality in grounded theory. *Qualitative Research in Psychology*, 18(3), 305–327. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1780357>. Dokumentanalyse er også brukt som metode, hvor vi gjennom nøye oppmerksomheten mot tekstene i fire dommer, tolket tekstene spesifikt i tillegg se dem i en større kontekst. Dette i samsvar med *Doing Document Analysis* Asdal, K., & Reinertsen, H. (2022). *Doing document analysis: A practice-oriented method*. SAGE Publications.

med pistol, suppleres med en femte case med pistoltrussel i barneskolen, som ikke førte til rettssak.

Ved å analysere intervjuene, dommene, og omtalen av dem ønsker vi å identifisere hvordan ulike lovbestemmelser anvendes og begrunnes. Videre søker forfatterne, hvorav den ene er utdannet både lærer og jurist, å vurdere om rettsbeskyttelsen lærere i Norge har mot å bli utsatt for vold, trakassering og krenkelser, er tilstrekkelig.²

Resultat og drøftelse

Datagrunnlaget utgjøres av fire dommer hvor fire ulike domstoler har avgjort hvordan vold som elever har utøvd mot fire lærere i skolen, er vurdert juridisk. Tre av dommene (Borgarting lagmannsrett, 14. april 2016; Inntrøndelag tingrett, 28. mai 2020; Oslo tingrett, 23. januar 2023) gjelder elever knyttet til videregående skole. Den fjerde saken (Gulating lagmannsrett, 24. mai 2019) omhandler en elev i ungdomsskolen.

Den ene av dommene knyttet til videregående skole dreide seg om en tidligere elev på 23 år som kom tilbake på skolen for å få kopi av vitnemål. I den sammenheng utviste han en atferd som førte til konflikt med en lærer som var på jobb, innenfor skoletiden. Domstolene er spredt på tre ulike geografiske steder i Norge, hvorav to i Oslo. Domsavgivelse ble gjort i tidsrommet 14.04.2016 til 23.01.2023. Ut fra vår kunnskap finnes det foreløpig få rettsaker hvor elever har utøvd vold mot lærer. De fire sakene ble valgt tilfeldig ut fra saker vi var blitt gjort oppmerksomme på og har gjort oss kjent med fra tidligere.

---

2 I tillegg til de fire dommene, boka om den ene dommen og avisomtaler gjennomførte førsteforfatter fire intervjuer av den voldsutsatte læreren i den første casen. Knyttet til den første casen er to intervju med to elever/informanter som var til stede i klasserommet da angrepet skjedde.

Case 1

Voldshendelsen

En 18 år gammel elev, som for Saers var ukjent på det tidspunkt, forsøkte fysisk å trenge seg inn i klasserommet under påskudd av at en elev som befant seg inne i klasserommet, skyldte ham penger.³ Saers nektet ham adgang, midt i undervisningstimen, hvorpå den kraftige eleven gikk resolutt inn i klasserommet. Saers la hånden på elevens brystkasse for å hindre inntrengingen (Lindh, 2022, s. 236). Eleven tok da tak i lærerens strupehode, trakk det ut og vred rundt. Clemens Saers gikk som en konsekvens i midlertidig sjokk og var ved nedsatt bevissthet. To jenter i klassen skjønte at lærerens liv var i fare, og tok affære. Den ene tok en kost som stod i klasserommet, og gjorde som om hun skulle angripe eleven som overfalt læreren med slag i hodet. Den andre eleven skjøv pulten fremover for å skape avstand mellom angriper og lærer. Eleven slapp da taket grunnet medelevens inngripen og forlot klasserommet. I sjokktilstand ringte Saers forkontoret og ba om at tre sterke menn måtte komme til unnsetning, da det var farlige tilstander. Ingen kom. Heller ikke politi som skolen ringte til, kom til assistanse.

De to medelevene ble ikke fulgt opp av skolen etter at hendelsen hadde skjedd, ifølge intervju med begge elevene (personlig kommunikasjon, 8. juni, 2016). Det eneste de oppgir å ha blitt spurt om fra en i skoleledelsen, var om de kom til å slutte. De fortalte at de kom til å fortsette på skolen. Hvordan de selv hadde det eller om de hadde fått noen konsekvenser som følge av voldshendelsen, ble ikke etterspurt eller fulgt opp i ettertid. I stedet ba skoleleder om at de ikke skulle snakke noe mer om det som var skjedd i klasserommet.

---

3 Hendelsen ligger ti år tilbake og dreier seg om lektor Clemens Saers. Vi har valgt å omtale den voldsrammede læreren ved navn grunnet betydelig omtale i media gjennom flere år (f.eks. Wade, 2020). I tillegg har Saers i samarbeid med forfatter publisert boka med tittelen: *Lærer på liv og død. Clemens Saers – Fortalt til Knut Lindh* (2022). Boka er både en selvbiografi hvor han forteller om egen oppvekst i Holland og Sverige, samt sin lærerkarriere i Norge, med oppstart i Aurland. Siste del av boka er en subjektiv opplevelse av en voldsepisode ved Oslo Handelsgymnasium.

Gjennomgang av dommen

Eleven ble dømt til fengsel i 6 måneder av tingretten. Staffen ble av lagmannsretten redusert med to tredjedeler, til 2 måneder. Siden det kun var straffetutmålingen som det ble anket på, forble samlet erstatningssum som eleven ble dømt til å betale Clemens Saers, uendret på kr 154 270. Eleven ble dømt etter straffeloven av 1902 §§ 127, 128, 228 og 350. § 127 har en strafferamme på fengsel inntil 3 år og gjelder vold mot offentlig tjenestemann. § 128 gjelder trusler mot offentlig tjenestemann, og har strafferamme på inntil 3 år. § 228 dreier seg generelt om vold mot en annen person, strafferamme inntil 1 år. Men dersom volden har ført til skade på legeme eller helbred, eller tydelig smerte, er strafferammen inntil 4 år. Den siste paragrafen gjelder slagsmål eller utilbørlig atferd som forstyrrer omgivelsene, med 2 måneders strafferamme. I dette tilfellet, hvor voldsofferet blir utsatt for rå vold, utført via strupegrep som beskrevet ovenfor, synes allerede dommen som er avsagt i Oslo tingrett 2014, lav i forhold til strafferammen.

Eleven er også dømt for å ha angrepet to billettkontrollører, i tillegg til å ha truet skolens rektor med å utsette hans barn for ugjerninger, altså fire ulike personer i offentlig tjeneste ble enten truet eller utsatt for uprovosert vold, hvor strafferammen er 3 år. Dommen i tingretten på 6 måneders fengsel utgjør dermed en sjettedel av strafferammen. At dommen i lagmannsretten reduserer denne brøkdelen til «en flik», til en tjuesjerdedel av strafferammen (Borgarting Lagmannsrett 14. april, 2016), synes påfallende lavt. I stedet for skjerpning idømmer de voldsutøver en ikke ubetydelig lettelse.

Drøfting av dommen

Det kommer frem i selve dommen at voldsutøver ikke har angret, og han er ikke i rehabilitering. Én eneste grunn oppgis som grunnlag for å sette ned fengselsstraffen, er lang saksbehandling. Retten finner ikke at tiltalte elev har hatt «Noen klart positiv utvikling fra handlingstidspunktet» (Borgarting Lagmannsrett, 14. april 2016), og at tiltalte «viser liten innsikt og kan virke bagatelliserende om egen voldsbruk» (fra personundersøkelse, Borgarting Lagmannsrett 14. april, 2016, s. 8). Det mangler følgelig grunnlag for å ettergi så stor del av soningstiden, etter vår vurdering. Dette kan indikere at lærere har spesielt svakt rettsvern som ansatte i skolen i møte med voldelige elever.

Vi finner det riktig å omtale eleven som på tidspunktet var voksen, 18 år, for «voldsforbryter,» siden han dømmes for fysiske angrep på lærer og to billettkontrollører, i tillegg til trussel mot skolens rektor. Trusselen han ytret overfor trikkekontrollørene med at han «skulle få sin onkel, 'den største iraneren i byen, til å ta dem» (Oslo tingrett, 14. august 2015, s. 6), finner vi egnet til å påkalle berettiget frykt.

I dommen reagerer vi på ordlyden som er valgt. Det står at fornærmede «skubbet tiltalte unna for å kunne lukke døren» (Borgarting lagmannsrett, 14. april 2016; Oslo tingrett, 14. august 2015). Foranledningen var «interessekonflikt» mellom eleven som ville inn i klasserommet, og læreren som ikke ville tillate «dette av hensyn til undervisningen» (Borgarting lagmannsrett, 14. april 2016). I Carnegies heltefond sin begrunnelse beskrives hendelsesforløpet i en annen rekkefølge, hvor eleven er den som først forsøkte å trenge seg inn med makt. I begrunnelsen for tildelingen beskriver den voldsrammede læreren situasjonen som oppstod slik:

Da banker det på døren. Dørene til alle klasserom på Oslo Handelsgymnas er til vanlig låste. Jeg tenker at det må være en av elevene som kommer sent etter store friminutt. Jeg åpner døren og ser rett i ansiktet på en meget sint mann som roper høyt at han skal ha penger. Rett bak ham står fire andre gutter som sammen med gjerningsmannen er på full fart inn i rom 312, det klasserommet der jeg underviser. Som en ren refleks legger jeg min høyre håndflate på hans bryst for så å skyve ham bakover, slik at jeg kan få lukket døren. Jeg oppfattet situasjonen som livsfarlig. Gjerningsmannen, som jeg ikke kjenner fra før, roper høyt at jeg ikke skal røre ham. Jeg overser det idet jeg opplever at jeg får kontroll over situasjonen og skjøvet vekk gruppen med fem unge menn (Carnegies heltefond tildelingsbrev).

Sitatet anskueliggjør den opplevde trusselsituasjonen like før angrepet, som utelates i dommen, nemlig at eleven, sammen med andre elever, «var i full fart inn i rom 312» (Carnegies heltefond tildelingsbrev). Beskrivelsen har en helt annen rekkefølge enn i dommen, som kun nevner «en interessekonflikt», noe vi oppfatter å være en ufarliggjøring av en truende og uoversiktlig trussel-situasjon. Retorisk kan ikke voldtekstsituasjon mellom overgriper som vil

tvinge til seg sex, og jenta som nekter, omtales som «interessekonflikt». For oss forfatterne er dette et sentralt og uforklarlig punkt i dommen. Rettens begrunnelse for å ufarliggjøre det som læreren opplevde som en dramatisk voldshendelse, er uforståelig.

I en artikkel fra det svenske fagforeningsbladet *Vi Lärare* er en beskrivelse vi finner mer dekkende for hva som skjedde (Huss, 2024). På Ringsjöskolan i Höör hadde en lærer inspeksjon da han kom over en 16 år gammel elev som trakasserte en yngre funksjonshemmet elev. 16-åringen dyttet læreren i brystet og truet ham verbalt. Situasjonen blir beskrevet slik: «[...] hendelsen ble innledet av sterk fysisk og verbal provokasjon» fra eleven, som medførte at læreren ble «plassert i en nødsituasjon». Videre står det i dommen fra tingretten i Lund, referert i *Vi Lärare*: «[...] at læreren Paul Carlbark hadde rett til å bruke noe vold med tanke på det kriminelle angrepet han ble utsatt for, sier seg selv». Hendelsen med Clemens Saers finner vi sammenlignbar ved at eleven forsøkte å trenge seg inn i klasserommet med makt, og at Saers da forsøkte å hindre inntrengingen med makt, ved å dytte ham fysisk ut fra en inntrengingssituasjon ved å skyve eleven ut av klasserommet med en hånd på elevens brystkasse. Beskrivelsen med begrepet «interessekonflikt» brukt i Tingretten (Oslo tingrett, 14. august 2015) og gjentatt i lagmannsrettsdommen (Borgarting lagmannsrett, 14. april 2016) tolker vi som en sterk nedtoning av en dramatisk situasjon i klasserommet.

En av jentene som grep inn mot voldseleven, førte til at den angripende eleven slapp strupetaket i Saers. Hun ble tildelt Carnegies heltefond sin diplom og bronsemedalje for «sin og uredde vitnemål i tingretten» (Carnegies heltefond tildelingsbrev) (Oslo tingrett, 14. august 2015). Vi lar henne selv berette om hvordan hun oppfattet situasjonen virkelig og dramatisk, noe som står i kontrast til rettens formildende språk om «interessekonflikt»:

Jeg har hørt at Norge er et fredelig land. Jeg trodde ikke noe slikt kunne skje her. Ja, ikke sant? Jeg trodde slikt kunne skje i arabiske land. Lærerne har rettigheter. Ikke sant? De (ledelsen) vil beskytte ryktet til skolen, ikke sant? Ikke til han læreren som ble angrepet, ikke sant? Og han gutten fikk straff i bare seks måneder, og jeg synes han fortjener mer enn det. For tenk hvis han (Clemens) døde. Han skulle dødd, hva da? Han (Clemens) skulle bare være læreren, og det som skjedde skulle ikke ha skjedd. Han (angriper) var en stor gutt.

Han gjorde det ikke for å skade, men for å (forårsake) død. Fordi jeg kjenner de gutta. Og de er farlige (Personlig kommunikasjon, 8. juni 2017).

Sitatet fra eleven som hindret angripende elev i å påføre læreren enda mer alvorlig skade, belyser seks sentrale momenter rundt problematikken med «elever som utøver vold mot lærere» i sin tolkning ut fra denne ene situasjonen:

1. At lærere og skolen ikke er godt forberedt på økende vold som kan skje i «fredelige» Norge.
2. Renommé: Skolen, slik eleven oppfattet det, var mer opptatt av å beskytte ryktet enn læreren.
3. Lover som skal beskytte lærere, finnes, at Norge har (lovbestemte) rettigheter for lærere.
4. Alvorlig vold: At eleven utøvde grov vold, ikke for å skade, men for å drepe, slik hun tolket situasjonen.
5. Straffenivået mener eleven er for lavt. Dette gjaldt tingrettsdommen på 6 måneder. I intervjuet tok hun ikke opp at den idømte straffen også inkluderte angrep på to trikkekontrollører og trussel mot skolens rektor. Hennes vurdering av for lav straff med kun 6 måneder i fengsel blir enda mer påfallende når vi finner at lagretten reduserer dommen med to tredjedeler, til kun to måneder.
6. Noen elever er faktisk farlige. Dette punktet skrives samtidig med at NRK-nyhetene opplyser en fordobling av ungdom i 14-årsalderen som bærer kniv. Videre at det var en ungdomsskoleelev som like før julen 2022 angrep og drepte en passasjer på bussen i Bærum (Aam et al., 2023).

Oppreisning

Eleven ble i dommen dømt til å betale den voldsutsatte læreren 158 000 kr. Seks år etter dommen er det ifølge læreren kun blitt innbetalt 20 % av erstatningssummen (Personlig kommunikasjon, 25. januar 2024.) Det blir ikke lagt til noen renter på summen. Statens innkrevingssentral krever inn pengene på vegne av læreren. Ifølge Saers forståelse opphører kravet etter ti år. Med

andre ord vil tiltalte som, etter hva vi er kjent med, jobber i familiens firma, kunne slippe unna å betale pålagt erstatning og oppreisning dersom han unngår å tjene over minstebeløp. I tingrettsdommen oppgis hans månedlige inntekt til 6000 kroner brutto.

Følgeskader etter hendelsen

Clemens Saers ble påført varige fysiske skader. Han ble sykemeldt i tre år etterpå, og kom delvis tilbake i jobb før han gikk av med pensjon. Strupehodet ble varig skadet, samt stemmebåndet. Han kunne undervise under forutsetning av å ha mikrofon og bærbar høyttaler i klasserommet. Også psykisk førte voldshendelsen til skade. Han fikk påvist PTSD og mottar en månedlig utbetalt voldserstatning på 900 kr (Personlig kommunikasjon, 25. januar, 2024).

Ervervet innsikt

Episoden viser at Clemens Saers reagerer intuitivt på at en elev fysisk forsøker å trenge seg inn i hans «domene», klasserommet. Det er ingen betenkeligheter knyttet til lærerens handlemåte når han prøver å forhindre inntrengeren. Det at Clemens Saers forsøker å skyve eleven ut, fremstår som en adekvat legitim handling. Det faktum at eleven svarer med å ta strupetak og rive ut strupehodet etter en kraftig vridning, er en klar og tydelig voldshandling i den hensikt å skade læreren. Det at retten betegner hendelsen som en «interessekonflikt», blir for oss helt feil. Betegnelsen «interessekonflikt» fjerner alvorlighetsgraden av elevens voldshandling. Vi oppfatter dette som en del av den omfattende systemsvikten hvor elev-lærer-vold ufarliggjøres.

Manglende og feil tolkning/forståelse av vernebestemmelsene fører til feil håndheving, som igjen truer den enkelte lærers rettssikkerhet.

Case 2

Voldshendelsen

En lærer inspiserer (kan også ha vært røykepause) i skolegården sammen med en annen lærer, da en tidligere elev kjører inn på skolens område i en nyere BMW. Bilde av bilen blir fremvist i rettssalen, hvor førsteforfatter fulgte hovedforhandlingen over én dag hvor elever oppholder seg, som en

sikkerhetsrisiko. Som verneombud kjente han på et særlig ansvar for å følge opp det som var bestemt, ved å si ifra og hindre fremtidig parkering.

I retten kommer det frem at læreren ble provosert over å være vitne til parkeringen. Han går bestemt frem mot bilen og ber sjåføren om å hensette bilen et annet og lovlig sted. Dette resulterer i et munnhuggeri der sjåføren nekter å etterkomme lærerens tilrettevisning. Da læreren tar frem mobilkameraet og tar bilde av bilens feilparkering, reagerer den tidligere eleven med å brutalt legge læreren i bakken. I rettssalen kommer det frem at den tidligere eleven tok strupetak på læreren. Den andre læreren oppfattet situasjonen som livsfarlig. Kollegaen, som både var til stede i skolegården og bevitnet hendelsen, og som vitnet i rettssaken, oppgav at han var tidligere dørvakt på utested og trent til å ufarliggjøre fysiske angrep. Han så seg derfor nødt til å gripe inn og berge kollegaen sin i en alvorlig situasjon. I retten oppgav han at han bedømte den angripende tidligere eleven som «kamptrent», at bare en kamptrent person kan legge et annet menneske så raskt i bakken.

I retten hevdet sjåføren at hans uføretrygdede far lå i baksetet da han parkerte. Og at han hadde et skilt med godkjent handikapparkering liggende synlig i frontruta. Dette ble ikke trodd eller hensyntatt i dommen. Kollegaen oppgav at han var «helt sikker» på at det ikke var noen andre mennesker inne i bilen. Han hadde heller ikke sett noe skilt om tillatt handikap-parkering i frontruta, slik tiltalte oppgav i retten.

Gjennomgang av dommen

Gjerningsmannen ble dømt etter straffeloven § 273, «skadet en annens kropp og helse». Strafferammen er her 6 år når «en skader en annens kropp eller helse, gjør en annen fysisk maktesløs». Bestemmelser som i særlig grad beskytter undervisningspersonale eller personer i offentlig tjeneste, § 286, som har en strafferamme på 3 år, ble ikke vist til. Bestemmelsen har en strafferamme på 6 år. Dommen lød på 90 dagers fengsel, 3 måneder.

Drøfting av dommen

Hendelsen som blir beskrevet i dommen, førte til «nedpressningsbrudd og delvis avrevet sideleddbånd i kneet» (Oslo tingrett, 23. januar 2023, s. 1). Både i dommen og i avisintervju senere dokumenteres det at den tidligere eleven

har påført læreren betydelig skade. I retten ble det også fremlagt bilder av den konkrete skaden, som får frem at skaden var omfattende. I dommen fastslås det at «fornærmede påført en ikke ubetydelig skade, som medførte plager og smerter over lang tid». Videre nevnes det i dommen at saken «ikke er av de mest alvorlige, men som heller ikke ligger helt i nedre sjikt».

Når vi leser domspremissene, forventes en dom som ligger midt i sjiktet opp mot 6 år. Dommen blir overraskende på 90 dager i fengsel. Altså 3 måneder, som utgjør 4,2 % av mulig strafferamme på 6 år, eller 72 måneder. At en så grov voldshendelse mot en lærer «belønnes» med kun 4,2 % av rammen, «en brøkdel» av den strafferammen som er mulig å idømme, er for oss forfatterne vanskelig å begripe.

I rettssalen, hvor førsteforfatter var til stede, forklarte kollegaen at tiltalte anvendte «strupegrepet» mot læreren, noe som gjorde at han oppfattet at læreren var i livsfare. At dette utsagnet fra kollegaen ikke nevnes som et forsterkende voldselement, stiller vi oss undrende til. Én av tilhørerne i retts-saken tok opp alt som ble sagt inne i salen, og ettersendte førsteforfatter, slik at utsagnet om «strupegrep», kan dokumenteres.

Oppreisning

Læreren tilkjennes kr 20 000 i oppreisning. I tillegg må den dømte voldsmannen betale skjønnsmessig kr 3000 i saksomkostninger.

Følgeskader etter hendelsen

I dommen nevnes det at fornærmede har:

[...] smerter og nedsatt funksjon i flere måneder i etterkant. Han forklarte blant annet at sommerferien ble helt ødelagt, da han ikke kunne gå turer og bevege seg slik han ønsket. Han har fremdeles smerter hvis han går lengre distanser, og klarer ikke å rette beinet helt ut. Han går til behandling hos psykiatrisk sykepleier, og har følt seg engstelig i etterkant av hendelsen. Dette er typiske skadefølger etter å ha blitt utsatt for denne typen vold. (Oslo tingrett, 23. januar 2023, s. 3)

Etter vår oppfatning tar dommen ikke tilstrekkelig høyde for den store psykiske skaden læreren opplevde i etterkant. I avisintervju (Fladberg, 2023b) beskriver han søvnløshet, at han sluttet med gåturer i marka og besøk på den lokale puben. En grunnleggende usikkerhet er oppstått, og han frykter at bare det å gå på et fortau kan føre til angrep fra ukjente personer. Han beskriver hvordan redselen satte seg i kroppen. Sommeren etter hendelsen «forsvant» ved at han isolerte seg, ble liggende under dyna og kjente seg engstelig og redd. Hans grunnleggende oppfatning av å være menneske ble fratatt ham gjennom angrepet. Dette beskriver noen teoretikere som «ontologisk utrygghet» (Giddens, 1994; Laing, 1960), dvs. at menneskets grunnleggende trygghet og tillit til andre og sine omgivelser ikke lenger er tilstede.

Ervervet innsikt

Vi ble overrasket over den manglende støtte og lojalitet fra den voldsutsattes kolleger. Dette er et kjent fenomen i «victim blaming» – teorien hvor en tar avstand fra «offeret» (Engel, 2015). En kan også forstå manglende solidaritet ut ifra teorien om troen på en rettferdig verden (Lerner, 1997).

Rektors uttalelser til avisen om at «hun [...] anser saken som avsluttet fra skolen side» (Fladberg, 2023b), vitner om manglende forståelse for hvor lenge en voldshandling «kan sitte i» for den som er blitt utsatt. Dette underbygges av at læreren i samme avisartikkel, lenge etter dommen falt, fortalte om store helsemessige og psykiske langtidsvirkninger. Vi undrer oss over hvor trygt og støttende et arbeidsmiljø egentlig kan oppleves etter en slik uttalelse fra rektor. Dette, i kombinasjon med kollegaens manglende solidaritet under rettssaken, fremstår for oss som en ensom posisjon å være i for den voldsutsatte. I tillegg fremkommer det at den alvorlige voldssaken ikke ble meldt til Nav, Oslo skoleetats hovedverneombud, Oslo pensjonistforening eller Arbeidstilsynet (Fladberg, 2023a).

Vi merker oss hvor lang tid bearbeidelsen av slike hendelser kan vare, både yrkesmessig og privat. Vår vurdering er at lærerens rettsikkerhet i denne casen ikke er tilstrekkelig ivaretatt.

Case 3

Hendelsen

Hendelsen skjedde i et klasserom i en videregående skole på vg2 mens fornærmede gjennomførte undervisning. Det var om lag 25 elever til stede i klasserommet (Inntrøndelag tingrett, 28. mai 2020). Den kvinnelige læreren hadde på seg en knelang kjole. På et tidspunkt står hun med ryggen mot tiltalte og lener seg forover for å hjelpe en annen elev. Tiltalte elev tar opp mobiltelefonen og filmer læreren opp under kjolen slik at lår og undertøy vises, uten at læreren merker det. Tiltalte deler deretter filmsnutten på en Snapchat gruppe med minst 19 medlemmer. I tillegg blir tiltalte selv filmet av sine medelever samtidig som han filmer læreren. Videre blir videosnutten spredd over hele småbyen.

Først flere dager senere blir læreren gjort oppmerksom på hva som er skjedd. Hun reagerer med forferdelse, sjokk og vantro over at det kunne skje. Tanken på at hennes mest private deler er blitt spredd til mange mennesker i småbyen, fremskaffer sterke følelsesmessige reaksjoner. Hun oppgir hendelsen som «krenkende og audmjukande» (Sørbø, 2020b).

Hun forventer at skolens ledelse skal anmelde saken, noe som ikke skjer. Ledelsen vet ikke hvordan de skal reagere og kontakter fylkets jurist i utdanningsetaten. Denne foreslår at eleven får én dags utvisning og én nedsatt ordenskarakter. Siden eleven går i vg2, vil dette ikke få innvirkning på den endelige avgangskaracteren i orden i vg3.

Læreren finner skolens reaksjon inadekvat og anmelder selv saken. Politiet vurderer at handlingen/krenkelsen er straffbar og ilegger eleven en bot på 6000 kroner. Eleven aksepterer ikke boten. Det blir derfor rettssak, som det her vises til.

Gjennomgang av dommen

Saken/hendelsen rammes av straffeloven § 266 «for å ha krenket en annens fred ved hensynsløs adferd». Det finnes lite rettspraksis på området, og det som finnes, er av mer alvorlig karakter enn i vår sak. Ettersom spredning av krenkende materiale på nettet er et økende problem, fremstår det som om retten ønsker at avgjørelsen skal ha en preventiv effekt for å unngå liknende hendelser. Retten slår fast at hendelsen utgjør «en betydelig integritetskrenkelse» (Inntrøndelag tingrett, 28. mai 2020, s. 4).

Dommen vektlegger det faktum at fornærmede var på jobb når hendelsen skjedde, og at hun da har et særlig behov for vern. Retten fremhever som positivt at tiltalte «tok grep» for å hindre videre spredning, men presiserer samtidig at idet noe er delt på internett, så har en ingen kontroll over videre spredning. I referat fra rettssaken (Sørbø, 2020b) står det at politiet ikke har etterforsket om det har skjedd spredning av videoen.

Drøfting av dommen

Det som er påfallende i beskrivelsen av hendelsen i dommen, er at tiltalte var klar over at han selv ble filmet mens han utførte handlingen. Dette faktum kan tyde på at krenkelsen var en planlagt handling. Tiltalte har forklart at han ønsket å «høste latter fra kameratene sine» (Inntrøndelag tingrett, 28. mai 2020, s. 4). Dette vitner om et klassemiljø med en negativ internjustis. Det er derfor naturlig å stille spørsmålet om tiltalte ville filmet oppunder kjolen hvis klassemiljøet hadde en positiv internjustis. Spørsmålet kan vanskelig besvares eller konkluderes, men det er forfatternes påstand at usynlige sosiale mekanismer, som negativ internjustis, bidrar til normbrytende adferd. Denne saken er et eksempel på dette.

Forfatterne reagerer, i tråd med fagforeningen, på at det var læreren selv som måtte anmelde saken (Lektorlaget, 2020). Retten fremhever at når en lærer er på jobb, har læreren et særlig behov for vern. Hvorfor skolen og fylkeskommunen ikke anså anmeldelse for å ligge innenfor sitt omsorgsansvar av egen arbeidstaker, vet ikke forfatterne, men finner det betenkelig. Saken illustrerer at lærere ofte blir stående alene når det er tale om å anmelde en elev. Daværende leder i Norsk Lektorlag mente dommen var en seier for lærernes rettssikkerhet, og at dommen slo fast at norske lærere skal kunne forvente at skolen som arbeidsgiver står opp for lærerne når de trenger det (Lektorlaget, 2020). De senere års utvikling ser dessverre ikke ut til å ha styrket lærernes rettssikkerhet nevneverdig. Dommen er i og for seg en seier, men forfatterne undrer seg over om den har ønsket preventiv effekt. Det nasjonale mobilforbudet som direktoratet har anbefalt i barnehage, grunnskole og på videregående, vil forhåpentligvis føre til at lærere ikke trenger å bekymre seg for liknende problematikk i fremtiden (Utdanningsdirektoratet, 2024).

Oppreisning

Eleven dømmes til å betale en bot på kr 7200. I tillegg inndras elevens telefon, ettersom den var brukt i en straffbar handling, jf. strfl. § 69. Telefonen var av typen iPhone X. Forfatterne vet ikke hvor gammel telefonen var, men prisen anslås å ligge mellom 8000 og 10 000. Verd å merke er at politiets bot på kr 6000 ble hevet til 7200 kr, og at eleven i tillegg fikk inndratt redskapet/telefonen, han hadde brukt til å begå lovbruddet. Vi anslår at elevens samlede utgift/bot økte fra kr 6000 til ca. 17 000 kr. Eleven anket ikke dommen.

Følgeskader etter hendelsen

Det fremgår av dommen at opplevelsen har fått store negative konsekvenser for læreren i ettertid, både yrkesmessig og privat. Hendelsen førte til lengre sykemelding, og det tok lang tid før hun «torde» kle seg i skjørt igjen. Hun forteller om en generell utrygghet i møte med elever og kolleger da hun etter sykemeldingen vendte tilbake til arbeidet (Sørbø, 2020a; 2020b). Dommen går ikke nærmere inn på hva konsekvensene innebærer, og forfatterne kommer ikke til å spekulere i dette. Vi finner følgende sitat fra læreren sentralt for å beskrive hvor alvorlig læreren oppfattet krenkelsen: «Det som skjedde tok frå meg makt, integritet og autoritet i klasserommet, seier læreren i retten» (Sørbø, 2020b).

Ervervet innsikt

Dommen illustrerer hvordan skoleledelsen blander sammen sanksjoner etter ordensreglementet/skoleregler og straff i sin juridiske form. Vi undrer oss over at ledelsen på grunn av én dags utvisning og nedsatt ordenskarakter ikke støtter læreren ved å anmelde saken. I slike tilfeller vil det være naturlig at det er skolen ved rektor, eventuelt ordfører, som sender anmeldelse. Her blir læreren stående alene om å anmelde forholdet.

Det er også verdt å merke seg at ledelsen ved avdelingsleder ikke har tatt inn over seg hva dommen i realiteten innebærer. Når avdelingsleder etter rettssaken uttaler at han mener at skolen har handlet riktig, samtidig som dommen slår fast at det ikke er tilfellet, vitner det om manglende erkjennelse av sitt lovpålagte ansvar som skoleleder.

Case 4

Hendelsen

Tiltalte, en elev i ungdomsskolen, hadde lånt en replika av en pistol på skolen for å benytte den i en filminnspilling. Hendelsen skjer i forbindelse med at eleven skal returnere replikaen til skolen. Eleven retter pistolen mot en lærer.

Retten deler seg i et mindretall bestående av to fagdommerne og et flertall bestående av fem fagdommere. En av meddommerne i flertallet «mener at tiltalte holdt våpnet slik at det et kort øyeblikk ble vendt mot fornærmede, men at det ikke er godtgjort at det ble rettet mot henne.» De andre fire meddommerne legger til grunn at ikke bare rettet eleven pistolen mot læreren, hun ble også skremt av det som skjedde (Gulating lagmannsrett, 24. mai 2019, s. 3).

Fagdommerne, som utgjør mindretallet, legger til grunn at eleven «siktet mot hodet/brystet hennes med pistolen», og at læreren ikke fikk vite at det var en replika før etter at hun ba eleven legge den bort, og at hun ble skremt og redd av det som skjedde.⁴

Gjennomgang av dommen

Dommen er en anke av Jæren tingrett sin avgjørelse om frifinnelse datert 19. oktober 2018. Statsadvokaten anførte strl. § 265 første ledd, jf. annet ledd bokstav c, og la ned påstand om 21 dagers betinget fengsel. Straffeloven § 265 er brutt med det samme forsøksstadiet er passert. Det kreves ikke at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt (Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 424). For at en skal kunne domfelles, må forsettkravet være oppfylt. Forsettkravet har en objektiv og en subjektiv side. Ettersom mindretallet, bestående av meddommerne, ikke finner det subjektive vilkåret for skyld oppfylt, ender tingrettsdommen med frifinnelse.

---

4 Hendelsen har en parallell til en episode i barneskolen i Oslo (Fladberg, 2023b). Lærer Anne Marte N. Sandnes ser at en elev i timen tar frem en pistol/replika og retter den mot medelev, og tenker at «Nå skjer det». I artikkelen med overskriften «Hun elsket læreryrket. Plutselig skjer det. Hun er sikker på at de skal bli skutt» illustrerer hvor alvorlige konsekvensene en slik «dum handling» i klasserommet kan få for lærere. Uavhengig om pistolen i ettertid viser seg å være en lekepistol/replika, vil konsekvensene for fremtidig helse og utøvelse av læreryrket være alvorlige.

Det er interessant at det i dommen er tre ulike forståelser av hendelsesforløpet. Det var ført totalt fem vitner i tillegg til partsforklaring. Vitnene er ikke samstemte på når det ble gjort kjent at «pistolen» var en replika, og læreren og eleven spriker i forklaringen om hvorvidt eleven «rettet» replikapistolen mot lærerens hode/bryst eller ikke. Det er sistnevnte som blir det springende punkt for flertallet og mindretallet, og som blir avgjørende for votumet.

Drøfting av dommen

At Statsadvokaten anker frifinnelsen fra tingretten, er positivt sett hen til styrking av lærernes rettssikkerhet og forståelsen i anvendelsen av §§ 265 og 286. Setningen «Han handlet dumt, men han handlet ikke forsettlig med hensyn til å fremsette en trussel» i flertallets votum, har et element av sympati. Forfatterne undrer seg over om meddommerne har sympatisert med eleven og latt seg «skremme» av å domfelle en 15 år gammel gutt? Eller om de ikke har forstått hva som ligger i skyld-/forsettvurderingen?

Forfatterne er enige med mindretallets vurdering. Fagdommernes begrunnelse for å ilegge straff er god og, etter vår mening, korrekt. Mindretallet finner både det objektive og det subjektive skyldvilkåret oppfylt. De har i sin begrunnelse lagt særlig vekt på lærerens forklaring og lærerens beskrivelse av hva som skjedde. Hadde dommen ført til domfellelse, er forfatterne av den oppfatning at det ville styrket lærernes opplevelse av profesjonens rettssikkerhet. Vernet i straffeloven § 265 oppleves, slik det er nå, ikke som reelt, men som et «et særskilt (dårlig) vern mot vold», *Utdanningsnytt* (Vedvik, 2023b), og dommen bygger opp om dette synet.

Følgeskader etter hendelsen

Det fremgår ikke at læreren har hatt følgeskader etter hendelsen utover det som ble forklart i retten. Læreren forklarte at hun ble skremt, men forholdt seg rolig. Dette bekreftes av politiet, som forklarte at læreren var skremt og gråt da hun skulle forklare hva som hadde skjedd.

Ervervet innsikt

Det prinsipielle som vi merker oss ved denne saken, er forskjellen i fagdommer- og meddommernes vurdering av skyldkravet.

For oss fremstår det som om at meddommerne ikke har forstått vurderingen av det subjektive skyldkravet. I likhet med case nr. 1, hvor en farlig voldssituasjon blir betegnet som en «interessekonflikt», blir en alvorlig situasjon her beskrevet av meddommerne som en «dum handling». En liknende trusselsituasjon som skjedde i Oslo, fikk store fysiske og psykiske konsekvenser for læreren. Fenomenet med at «det er ikke så farlig» er viktig å være svært oppmerksom på.

Avsluttende diskusjon

Samlet fremkommer disse fire eksemplene å være deler av fenomenet «svikt satt i system». Her er det voldsutsatte lærere som er blitt sviktet, med store konsekvenser for den enkelte lærer. Eksemplene får frem en manglende forståelse, kunnskap og vilje til å endre svikten i systemet.

Fenomenet rundt vold mot lærere, som vi har undersøkt via fire konkrete rettssaker, avslører en kompleks og bekymringsfull side ved skole- og opplæringsmiljøet. Lærernes arbeidsmiljø, hvor trusler og fysisk vold er utbredt, er alvorlig for både fremtidig rekruttering og helsesituasjonen til de lærerne som er der nå.

Funn fra de fire rettssakene som er brukt som eksempler i dette kapittelet, indikerer at lærere i norsk skole har manglende rettssikkerhet og beskyttelse. Straffelovparagrafene §§ 127, 128 og 155 gir offentlige tjenestemenn beskyttelse. Straffeloven § 286 gir særskilt vern til usatte yrkesgrupper hvor personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole, nevnes spesielt i punkt c. Disse lovene fremkommer ikke å være tilstrekkelige til å føre til nødvendig rettsbeskyttelse til lærere, noe vår gjennomgang av fire utvalgte dommer antyder.

Våre funn indikerer at nye lærere som kommer ut i skolen, og de som allerede arbeider der, mangler tilstrekkelig rettsvern. Ledende politikere som Høyres representant Michael Tetzschner uttaler at «skolen er ikke et

lovtomt rom» (Stortinget, 2020). Statsråd Gunvor Melby gjentar i samme stortingsmøte begrepet «lovtomt rom» og uttaler at samfunnets vanlige lover gjelder også her. Dette mener vi ikke stemmer, etter vår gjennomgang av fire ulike dommer. Dataene våre antyder at om ikke skolen er tom for lover, så anvendes de i liten grad. Implikasjoner av våre funn bør føre til instruks til domstolene om å justere opp straffenivå for vold mot lærere. Eksempelet med Clemens Saers viser at selv om dommen gjengir instruks fra statsadvokat om å heve strafferammene, så reduseres denne sterkt i ankedommen ut fra en noe tynn begrunnelse, «lang saksbehandlingstid» (Borgarting lagmannsrett, 14. april 2016).

Lærere er sårbare mennesker i slike situasjoner (Skåland, 2020). Skillet mellom menneske og profesjonell pedagogisk yrkesutøver innenfor skolens rammer er ofte syltynt (Nias, 1996). Sykemeldt lærer i barneskolen, Christine Koth Fliid, forteller om situasjonen i en barneskole i Skien hvor lærere blir «slått, sparka og lugga» (Lilleås, 2024). Hun er nå sykemeldt og uttaler til NRK Telemark at det går på selvrespekten løs for de voksne. Forfatterne vil understreke at nedvurdering av vold som vi finner i voldsepisoder som barn står bak, med ord som «dum handling, interessekonflikt, de er jo bare barn», vil fremstå som en deeskalering av hendelser med alvorlige konsekvenser for utsatte lærere. Det må utvises forsiktighet for hvordan mennesker som krenkes opplever krenkelsene. Vi må ta inn over oss de store omkostningene det har for en lærer å bli utsatt for krenkelser, trusler og vold. Lovverk og utdanning vil aldri kunne dekke den påkrevde menneskelige innsikten.

I Arbeidstilsynets veileder understrekes at opplæringsloven og arbeidsmiljøloven er likestilte lover. Arbeidstilsynet sin undersøkelse har som målsetting å besøke 40 skoler, og de kommer i denne forbindelse med seks råd for å forebygge vold i skolen (Vedvik, 2023a). «Men ikke alle hendelser kan forebygges eller fjernes helt, men det er likevel viktig at de ansatte ikke står alene med utfordringen», sier seniorrådgiver i Arbeidstilsynet Ingri Litleskare i artikkelen om de seks rådene. Trass i at vold mot lærere har vært et tema i media og fagforeningene i senere år, viser en oppdatert undersøkelse blant lærere at en stadig mindre andel av voldsutsatte lærer får tilstrekkelig hjelp i ettertid. Undersøkelsen viser at mens 41 % av utsatte lærere i 2018 oppga at de mottok tilstrekkelig hjelp, sank denne andelen til 33 % i en tilsvarende undersøkelse seks år senere (Eidset, 2024, s. 14). Vår gjennomgang av fire dommer, og øvrig materiale, finner at voldsutsatte lærere tilsvarende blir

stående alene med utfordringer rundt vold og trusler og ikke er tilstrekkelig rettsbeskyttet, trass i et omfattende lovverk.

Vold som forekommer i skolen, er et alvorlig tema som trenger mye forskning. Vi har i kapitlet satt søkelys på lærere og belyst temaet gjennom rettssaker. Intervju med elever som både har vært utsatt for vold av medelever, eller har vært vitne til vold og krenkelser mot både medelever og lærer, mangler forskning. Også vold som skjer i barnehage mot ansatte fra både barn og foreldre, er mangelfullt dekket i forskningen, ut fra vår kjennskap.

Forslag til tiltak

Kommunedirektøren har det overordnede ansvaret for at kommunens ansatte har den kunnskapen som trengs for å utøve sitt daglige virke etter gjeldende regelverk. Ansvaret gjelder alle nivåer i skolens virksomhet. Vi mener at det er nødvendig med kompetansehevende tiltak som sikrer en felles og riktig forståelse av lovverket. Økt kunnskap blant skoleledere vil igjen sikre større grad av korrekt håndheving, som igjen styrker den enkelte lærers rettsikkerhet.

Dette krever at en har et vedvarende søkelys på problematikken, og at en øver på hvordan en skal håndtere både situasjoner som har oppstått, og hypotetiske voldshendelser. Dessverre er det nok hendelser presentert jevnlig i media som en kan gripe fatt i og anvende som øvingsmateriale.

En bør også se på hvordan en kan implementere og sikre kunnskap om lovverket i lærer- og skolelederutdanningen. Videre bør pålagt kursing gjøres til en del av kommunenes dynamiske internkontroll.

Referanser

- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2022). *Doing document analysis: A practice-oriented method*. SAGE Publications.
- Beck, T. K. (2011). The eye of the beholder: Violence as a social process. *International Journal of Conflict and Violence*, 5(2), 345–356.
- Bettencourt, A. F., Clary, L. K., Jalongo, N. & Musci, R. J. (2023). Long-term consequences of bullying involvement in first grade. *Journal of School Psychology*, 97, 63–76. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2023.01.004>
- Borgarting lagmannsrett. (2016). *Gjelder spørsmål om det skal idømmes samfunnsstraff i stedet for ubetinget fengsel for vold og trusler*.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. SAGE.
- Charmaz, K. & Thornberg, R. (2021). The pursuit of quality in grounded theory. *Qualitative Research in Psychology*, 18(3), 305–327. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1780357>
- Eidset, I. (2024). *Lærernes arbeidsmiljø: Undersøkelse blant Utdanningsforbundets medlemmer som er grunnskolelærere*. Utdanningsforbundet. https://www.uto.no/contentassets/e08e633ef0664573bfaa7dd473a3b873/utdanningsforbundet_arbeidsmiljo_rapport_240408.pdf
- Engel, B. (2015). *When did “victim” become a bad word: Why do we despise weakness in ourselves and others?* [The Compassion Chronicles]. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/blog/the-compassion-chronicles/201504/when-did-victim-become-bad-word>
- Enhancing Online Safety (Non-consensual Sharing of Intimate Images) Act*. (2018).
- Fladberg, K. L. (2023a, 15. januar). *Ble ikke varslet da Oslo-lærer ble skadet etter vold i skolegården*. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/2023/01/15/ble-ikke-varslet-da-oslo-laerer-ble-skadet-etter-vold-i-skolegarden/>
- Fladberg, K. L. (2023b, 13. mars). *Voldsutsatt Oslo-lærer: – Jeg ville jo ikke være noen «dramaqueen» heller*. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/2023/03/13/voldsutsatt-oslo-laerer-jeg-ville-jo-ikke-vaere-noen-dramaqueen-heller/>
- Giddens, A. (1994). Living in a post-traditional society. I U. Beck, A. Giddens & S. Lash (Red.), *Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order* (s. 56–109). Polity Press.
- Gulating lagmannsrett. (2019). *Dom* (Saksnr. LG-2018-157565).
- Huss, J. (2024). *Lærer Paul ble angrepet av en elev – fikk selv sparken*. *Vi Lärare*. <https://www.vilarare.se/nyheter/vald-i-skolan/lararen-paul-attackerad-av-elev--fick-sjalv-sparken/>
- Inntrøndelag tingrett. (2020). *Dom* (Saksnr. 20-038561MED-INTR).
- Jantzer, V., Ossa, F. C., Eppelmann, L., Parzer, P., Resch, F. & Kaess, M. (2022). Under the skin: Does psychiatric outcome of bullying victimization in school persist over time? A prospective intervention study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 63(6), 646–654. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13502>
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Flere elever mobbes på alle trinn*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/flere-elever-mobbes-pa-alle-trinn/id2959900/>
- Laing, R. D. (1960). *The divided self: A study of sanity and madness*. Tavistock.
- Lektorlaget, R. (2020). *En merkedag for norske læreres rettssikkerhet*. <https://www.norsklektorlag.no/nyheter/merkedag-laereres-rettssikkerhet/>

- Lerner, M. J. (1997). What does the belief in a just world protect us from: The dread of death or the fear of understanding suffering? *Psychological Inquiry*, 8(1), 29–32. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0801_5
- Lilleås, V. P. (2024). *Flere voldsutsatte som jobber i skolen får ikke hjelp og oppfølging i etterkant* [Radioprogram]. NRK Telemark. <https://radio.nrk.no/serie/distriktsprogram-telemark>
- Lindh, K. (2022). *Lærer på liv og død: Clemens Saers – Fortalt til Knut Lindh*. Borg forlag.
- Lund, I. & Helgeland, A. (2020). *Mobbing i barnehage og skole: Nye perspektiver*. Cappelen Damm Akademisk.
- Nias, J. (1996). Thinking about feeling: The emotions in teaching. *Cambridge Journal of Education*, 26(3), 293–306. <https://doi.org/10.1080/0305764960260301>
- Opplæringslova. (1998). *Opplæringslova*. PEDLEX Norsk Skoleinformasjon.
- Opplæringslova. (2023). *Opplæringslova*. Kunnskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-09-30>
- Oslo tingrett. (2015). *Dom*.
- Oslo tingrett. (2023). *Dom* (Saksnr. 22-163599MED-TOSL/07).
- Roland, E. (2014). *Mobbingsens psykologi: Hva kan skolen gjøre?* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Skåland, B. (2020). *Lærere er svært sårbare i møtet med elever som krenker dem*. *Utdanningsnytt*. <https://www.uttanningsnytt.no/borge-skaland-clemens-saers-uttanningsforbundet/nar-bor-fagforeninger-stotte-ikke-medlemmer/228291>
- Stortinget. (2020). *Interpellasjon fra Michael Tetzschner (H) til kunnskaps- og integreringsministeren: Interpellasjon nr. 18 (2020–2021)*. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Interpellasjoner/Interpellasjon/?qid=82511>
- Sørbo, K. (2020a). *Elev dømt for å ha snikfilma under kjolen til lærer*. NRK. https://www.nrk.no/trondelag/elev-_19_-domt-for-a-ha-filma-under-kjolen-til-laerar-1.15034176
- Sørbo, K. (2020b). *Skuleelev tiltalt for å ha filma under kjolen til lærer*. NRK. <https://www.nrk.no/trondelag/skuleelev-tiltalt-for-a-ha-filma-under-kjolen-til-laeraren-1.15029761>
- Utdanningsdirektoratet. (2024). *Anbefalinger om regulering av mobiler og smartklokker i skolen*. <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/anbefalinger-for-mobilbruk-og-smartklokker-i-skolen/>
- Vedvik, K. O. (2023a). *Dette er Arbeidstilsynets seks punkter for å forebygge vold i skolen*. *Utdanningsnytt*. <https://www.uttanningsnytt.no/arbeidstilsynet-trusler-vold/dette-er-arbeidstilsynets-seks-punkter-for-a-forebygge-vold-i-skolen/378314>
- Vedvik, K. O. (2023b). *Et særskilt (dårlig) vern mot vold*. *Utdanningsnytt*. <https://www.uttanningsnytt.no/juss-laerer-laereryrket/et-saerskilt-darlig-vern-mot-vold/375545>
- Vedvik, K. O. (2023c). *Landets 20 største kommuner: Over 100 krenkelses mot ansatte i skolen hver dag*. *Utdanningsnytt*. <https://www.uttanningsnytt.no/over-100-krenkelses-mot-ansatte-i-skolen-hver-dag/355420>
- Vedvik, K. O. (2024). *30 prosent økning i meldinger om vold og trusler mot skoleansatte på ett år*. *Utdanningsnytt*. <https://www.uttanningsnytt.no/geir-rosvoll-vold-vold-i-skolen/30-prosent-okning-i-meldinger-om-vold-og-trusler-mot-skoleansatte-pa-ett-ar/391447>
- Aam, I. S., Krantz, A., Loe, I. L. P. & Sirum-Eikre, M. (2023, 23. desember). *Ung mann døde etter knivstikking i Bærum*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/knivstikking-i-baerum-1.16691039>